

“Η συμβολή της λακωνικής γης στη διαμόρφωση των αξιών του
Ελληνισμού" (Συνέδριο: «Λακωνία: Γλώσσα – Ιστορία –
Πολιτισμός. Μάνη 14/05/04)”

Δρ. Μαρία Τζάνη
Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της
Εκπαίδευσης
Τομέας Επιστημών της Αγωγής
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Ναυαρίνου 13 Α – 106 80, Αθήνα
[http://www.geocities.com/tzanimaria/
mtzani@cc.uoa.gr](http://www.geocities.com/tzanimaria/mtzani@cc.uoa.gr)

Χρήστος Κεχαγιάς
Υπ. Διδάκτωρ Τμήματος
Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου –
Εκπαιδευτικός – Εργαστήριο «Βιοφυσικό
Περιβάλλον: Νευροεπιστήμες και Μάθηση»
Ναυαρίνου 13 Α – 106 80, Αθήνα
christoskechagias@hotmail.com

Περίληψη

Αθήνα και Σπάρτη: Οι δύο μεγάλοι «αντίπαλοι» της Ελληνικής γης, προικοδοτούν και πλουτίζουν την ελληνική και την ανθρώπινη κοινωνική και πολιτική ζωή, όσο τα δύο συστήματα αγωγής που αμφότεροι υποστηρίζουν δημιουργούν πολίτες ικανούς να συμβιώνουν σε πόλιν και να δημιουργούν τις προϋποθέσεις της δημιουργίας και της προόδου. Στην παρούσα εισήγηση ανασκευάζονται οι αναλήθειες της επίσημης Ιστορίας σχετικά με την εικόνα της γης της Λακεδαιμόνος και τη θεωρία των «Ινδοευρωπαίων». Καταδεικνύεται ότι οι Δωριείς ήταν φύλο αμιγώς Ελληνικό και ότι η κάθοδός τους ερμηνεύεται ως «επιστροφή στα πάτρια εδάφη». Η αγάπη για την πατρίδα και ο αγώνας για την ελευθερία, **η συμβολή στη γέννηση του πολιτικού ανθρώπου** στην Ελλάδα έχει σπέρμα και της Λακωνικής γης, όπως και η **αντίληψη της ενιαίας ελληνικής πατρίδας** και του **ενιαίου Ελληνισμού**. Αυτό όμως που εκτιμούμε ότι αποτελεί την κατεξοχήν συμβολή στη **γένεση του πολιτικού ανθρώπου** και του **Ελληνικού Έθνους** είναι το αγωνιστικό ιδεώδες των Λακεδαιμονίων εκπεφρασμένο μέσα από σχεδιασμένες ενέργειες που οδήγησαν στην **επανάδρυση και θεμελίωση των Ολυμπιακών Αγώνων**. Οι πολιτικές κινήσεις της Σπάρτης αποκατέστησαν τις σχέσεις των πόλεων στην Πελοπόννησο, διασφαλίζοντας την ειρήνη και θέτοντας τις βάσεις για ευημερία και περαιτέρω ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, βάσεις μιας ευγενούς άμιλλας πόλεων σε πανελλήνιο επίπεδο (πολιτιστικό περιεχόμενο, σφυρηλάτηση κοινού και εθνικού συναισθήματος, ανταλλαγή βελτίστων πρακτικών στον πολιτιστικό, πολιτικό τομέα, κοινή αντίληψη για το πολιτειακό σύστημα, Ολυμπιακή δικαιοσύνη, θεσμός Ελλανοδικών, Ολυμπιακής Βουλής, ουδετερότητα ιερών τόπων, εκεχειρία κλπ., ο αγερμός σε κοινό (ανεγνωρισμένο) τόπο έγινε αφορμή διαμόρφωσης πανελλήνιας πολιτικής συνείδησης, με τους νεο-εισηγμένους θεσμούς της **προξενίας**, των **κηρύκων**, των **θεωριών**, της **δαιτησίας**, της **διαλλαγής**, με βασικά στοιχεία την **ευβουλία** και την **επιείκεια για εφαρμογή των νομίμων**. Η γη της Λακεδαιμόνος προσχεδιασμένα ή μη κατάφερε την πραγμάτωση της ειρήνης σε μια εποχή που εμαστίζετο από πολέμους και έριδες δίνοντας μια υπέροχη και ολοκληρωμένη βάση για ειρήνευση και ευζωία στους μεταγενέστερους και δη στον ΟΗΕ, ο οποίος στη σύγχρονη εποχή χρησιμοποίησε τους θεσμούς και τις ρήτρες του Ολυμπιακού Δικαίου ως την κύρια πηγή διαπολιτειακού δικαίου.

Εισήγηση

Την εποχή που ο άνθρωπος βιώνει ίσως τις πιο δραματικές σε ένταση και έκταση αλλαγές στην ιστορία της ανθρωπότητας, την εποχή που ο πρωτόφαντος εκφασισμός της κοινωνίας, η βία και η αλόγιστη έως ληστρική χρήση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων έχουν υπερβεί τα εσκαμμένα το ερώτημα που τίθεται σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο σχετίζεται με τη δυνατότητα ή μη, ανατροπής αυτής της καθεστηκυίας τάξης, τώρα μάλιστα που με την πολύτιμη αρωγή της Επιστήμης η κοινωνία των ανθρώπων έχει όλα τα μέσα που θα μπορούσαν να την οδηγήσουν στην ευημερία και την πρόοδο. Οι σκέψεις για την αντιμετώπιση αυτού του δυσοίωνου μέλλοντος κόσμου είναι πάνδηλο ότι δυστυχώς στερούνται ισχυρών μέσων ανατροπής και ότι οιαδήποτε προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση μόνον κάποιες ανασχετικές δυνάμεις μπορεί να εγείρει, καθώς η κατάσταση έχει ξεφύγει πλέον από τα όρια δυνατοτήτων του ανθρώπου και από τις αντοχές και τις προδιαγραφές που όρισε η ίδια η Φύση.

Η επιστροφή στις αξίες του Ελληνισμού και της ανθρωπότητας που ο κορυφαίος επιστημολόγος του 20ού αιώνα, Carl Popper διεμήνυσε ότι αποτελούν μόνη διέξοδο διαφυγής για την ανθρωπότητα είναι το καθολικό μέσο και η μέθοδος που μαζί με την ορθή αξιοποίηση των πορισμάτων των ερευνών των νευροεπιστημών ίσως να καταφέρουν να διασώζουν ό,τι μπορεί να διασωθεί από τον Πολιτισμό και την ύπαρξη του ανθρώπου. Στο επίπεδο της Αγωγής και Εκπαιδύσεως η Ανθρωπιστική Παιδεία, με όχημα τη Γλώσσα, την υπερπολύτιμη παγκόσμια παρακαταθήκη πληροφορίας, ενέργειας και αξιών είναι και πρέπει να καθιερωθούν ως ο ακρογωνιαίος λίθος και συνάμα η αποστολή του σχολείου της νέας εποχής.

Ως γνωστόν, το περιεχόμενο της εκπαιδεύουσας ιδεολογίας του Ελληνισμού αποτελούν οι αξίες και τα πρότυπα που διαμηνύει ο Ελληνισμός, ως περιεχόμενο της αγωγής και της εκπαίδευσής του Ανθρώπου. Είναι το σύνολο ιδεών (αξίες, σύμβολα, πρότυπα) τις οποίες παράγει η Νόησή του. Αυτές οι Ιδέες αναγνωρίζονται και κατανοούνται από τη διάνοια του ανθρώπου επιτρέποντας σε επίπεδο δυνατοτήτων και μεθόδων να αντιλαμβάνεται δύναμι το «είναι» και το «γίνεσθαι» της υπάρξεως σε όλες τις μορφές και λειτουργίες της. Του επιτρέπει να αποκτά εξελικτική αντίληψη εαυτού και να αυτο-οριοθετείται στο περιβαλλοντικό τρίπτυχο (φυσικό, κοινωνικό, πολιτισμικό)¹.

Είναι οι περίφημες Ιδέες που ανακαλύπτει η Ελληνική Σκέψη, τη στιγμή που συλλαμβάνει το νόημα της Ανάγκης, ως Συμπαντικού νόμου, τον οποίο υπαγορεύει και εμφανίζει η δημιουργός Ζωή. Εάν ο Ελληνισμός ως κοσμοθεωρία εκφράζει την

¹ Μ. Τζάνη, «Το Ιδεολογικό μήνυμα του Ελληνισμού στην Αγωγή του ανθρώπου», εκδ. Γρηγόρη

προσπάθεια του Ελληνικού λαού να καλυτερέψει τον άνθρωπο και την ανθρώπινη ζωή², τότε οι αγώνες αυτού του λαού μέσα από το σκοτάδι, [τα] αίματα και λάθη [που κατάφερε να φθάσει σε ισορρόπηση και να κάνει, ύστερα από πολύμοχθη, πολύχρονη πάλη τις άγριες αντιμαχόμενες δυνάμεις του να φιλιώσουν, να δώσει πρόσωπο στο απρόσωπο, μέτρο στην αμετρία (Καζαντζάκης: αναφορά στον Γκρέκο) και να βρει το απόλυτο στην αλήθεια και την ομορφιά (Renan)] φανερώνουν μια μοναδική διαλεκτική πορεία βασισμένη σε ένα μεγάλο θεμέλιο: την **αμφισβήτηση του μεταφυσικού φόβου** και ό,τι αυτός συνεπάγεται.

Η ίδια η ζωή και πορεία του ελληνικού λαού στο πέρασμα του χρόνου υπάρχει και λειτουργεί ως *σηματωρός και κήρυκας* (Ελύτης) για να προοδεύει ο άνθρωπος επί τα βελτίω. Αυτή η ανάγκη ενός λαού που αγωνίζεται (δοκιμάζει, δοκιμάζεται και διαπορεί) διαρκώς και συσσωρεύει κοινωνική εμπειρία δημιουργεί τον κορυφαίο πολιτισμό που γνώρισε η ανθρωπότητα, αυτόν που δυνάμεις απάνθρωπες επιδιώκουν διακαώς να εκπαραθυρώσουν από το διεθνές στερέωμα.

Το ελληνικό θαύμα δεν είναι λοιπόν δημιούργημα μιας στιγμής, μια εξ αποκαλύψεως αλήθεια που διαμιάς εμφανίστηκε στον ελλαδικό χώρο και εξακτινώθηκε στα πέρατα του γνωστού κόσμου. Είναι προϊόν ατέρμονου και τεράστιου σε ποιότητα και ένταση αγώνα σε όλα τα επίπεδα της ζωής. Η ελληνική κοσμοθέαση πριν γίνει σύνθημα ήταν συνθήκη, δύναμι διαμορφούμενη και αλληλοσυμπληρούμενη από την πανσπερμία στάσεων ζωής, αξιών, προτύπων και αντιλήψεων όλων των κοινωνικών ομάδων, φύλων, γενεών ή πόλεων, που συνέθεσαν το ελληνικό γίγνεσθαι. Στην ίδια γη που εμφανίζονται και συμβιώνουν αρμονικά η δάφνη, με την άμπελο και την ελιά, το σιτάρι με το λινάρι, ο πόντος με τα απόκρημνα βουνά, ο καθαρός ορίζοντας με τα ξαφνικά νέφη και τις σύντομες θύελλες, στον τόπο που μπορεί κάθε ύπαρξη να βρει τα πάντα με μέτρο, εκεί αντιμάχονται και φιλιώνουν το δωρικό, με το ιωνικό και το κορινθιακό κιονόκρανο, ο πόλεμος και η ειρήνη, η Επιστήμη και η δόξα, το έθνος και ο εθνικός σπαραγμός, το συλλογικό με το ατομικό, το οικουμενικό με το εθνικό. Είναι η γη του Σόλωνα και του Λυκούργου: η Αθήνα και η Σπάρτη.

Οι δύο μεγάλοι «αντίπαλοι» της Ελληνικής γης, προικοδοτούν και πλουτίζουν την ελληνική και την ανθρώπινη κοινωνική και πολιτική ζωή, όσο τα δύο συστήματα αγωγής που αμφότεροι υποστηρίζουν δημιουργούν πολίτες ικανούς να συμβιώνουν σε πόλιν και να δημιουργούν τις προϋποθέσεις της δημιουργίας και της προόδου. Τί θα ήταν η Σπάρτη χωρίς την Αθήνα ή πώς αλλιώς θα βελτιωνόταν διαρκώς η Αθήνα για να δημιουργήσει το θαύμα του χρυσού αιώνα; Η άμιλλα των δύο αυτών πόλεων χαρακτηριστικών και

² L. Bonnard «Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1983.

κορυφαίων δύο διαμετρικώς αντιθέτων συστημάτων είναι λοιπόν το κλειδί για οποιαδήποτε σύγκριση και διερεύνηση της συμβολής της καθεμιάς στο ελληνικό γίνεσθαι. Διότι τα κριτήρια θα πρέπει να αναζητηθούν με επιστημονική ακρίβεια, που θα διασφαλίσει εγκυρότητα και αξιοπιστία στο εάν και κατά πόσο οι δύο αυτές πόλεις και κάτω από ποιές χωροχρονικές συνθήκες αναγνωρίζουν και καλλιεργούν εκείνα τα στοιχεία, που εξευγενίζουν τον άνθρωπο και τον πολιτισμό του.

Η επίσημη Ιστορία που διδάσκεται στα σχολεία διάκειται σαφώς ευμενέστερα στον πολιτισμό που δημιούργησε η Αθήνα, ενώ για το σπαρτιατικό σύστημα επισημαίνει και διατυμπανίζει μάλλον άκριτα ότι πρόκειται σαφώς για πολιτισμό που γέννησε το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα στρατιωτικού κράτους, ότι υιοθετούσε απάνθρωπα συστήματα, ότι απαγόρευε οιαδήποτε εμφάνιση και καλλιέργεια των τεχνών και της φιλοσοφίας, ότι δηλαδή στεκόταν ως το αντίπαλον δέος των Αθηνών, αναμένοντας διαρκώς την στιγμή που θα κυριαρχούσε σε όλο τον ελληνικό χώρο εξουδετερώνοντας κάθε άλλη δύναμη. Οι αναλήθειες αυτής της επίσημης Ιστορίας συνεχίζονται με μεθοδευμένες ενέργειες και απόψεις κάθε λογής ειδικών-υπηρετών και εξυπηρετητών ιδεολογικών και αντι-εθνικών κυρίως τάσεων και συμφερόντων, οι οποίοι μέχρι πριν λίγες δεκαετίες ακόμη διετεινότο ότι δήθεν οι Λακεδαιμόνιοι και οι Σπαρτιάτες δεν ήταν Έλληνες, ότι οι Δωριείς κατήλθαν από παραδουνάβιες περιοχές, τελευταία διεδόθη ότι ακόμη και ο μεγάλος νομοθέτης της Λακεδαίμονος, ο Λυκούργος, αντέγραψε τον μωσαϊκό νόμο, τον οποίον και εξήτησε από τους εβραίους συγχρόνως του σοφούς!!

Οι Δωριείς είναι βέβαιο ότι δεν κατέβηκαν από κάποια παραδουνάβια περιοχή, ούτε ότι είχαν προέλευση εξωελληνική. Ήταν φύλο ελληνικό που θεωρούσε ως πατρίδα του την ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου και ιδιαίτερα την ευρύτερη περιοχή από την Πύλο μέχρι την Ήλιδα, τη Μεσσηνία και τη Λακωνική γη (Παυσανίας). Στη Σπάρτη εγκαταστάθηκε μία δωρική ομάδα (στο κάτω τμήμα της κοιλάδας του Ευρώτα), η οποία με συνεχείς και μεθοδικές επιχειρήσεις κατέλαβε αρχικά πέντε ανοχύρωτες κόμεις (Πιτάνη, Μεσόα, Λίμνες, Δύμη και Κυνοσούρα). Οι περίοικοι της κοιλάδας του Ευρώτα δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα, αλλά απολάμβαναν την ελευθερία και των απεριορίστων δικαιωμάτων του πολίτη της Σπάρτης (π.χ. περιουσία, αξιώματα κλπ.). Οι περίοικοι συστρατεύονταν ως βαρέως οπλισμένοι. Ο Αγησίλαος και ο Λεωνίδας επί παραδείγματι ήσαν περίοικοι³. Οι είλωτες επίσης, συστρατεύονταν ως *ψιλοί*, παρενοχλούντες το εχθρικό στρατόπεδο ή ως *γυμνήται* θεράποντες των οπλιτών. Και εάν αρίστευαν απελευθερούντο⁴.

³ Α. Ρ. Ραγκαβής 1888.

⁴ Α. Ρ. Ραγκαβής *ibid*.

Οι περιοχές Αργολίδας, Λακωνίας, Μεσσηνίας είναι οι μόνες που μοιράστηκαν με κλήρο από τους Ηρακλείδες, όταν κατέβηκαν στην Πελοπόννησο. Έτσι, ο Τήμενος πήρε την Αργολίδα, ο Κρεσφόντης την Μεσσηνία και οι δυο γιοι του θανόντος Αριστοδήμου πήραν την Λακωνία⁵. Οι δωρικές αυτές οικογένειες είχαν εξ αρχής σχέσεις περισσότερο εχθρικές παρά φιλικές και η «παράδοση» αυτή φαίνεται ότι συνεχίστηκε και από τους απογόνους τους που διέμεναν σε αυτές τις περιοχές κατά τους ιστορικούς χρόνους. Πριν όμως από την εγκατάσταση αυτών των οίκων, οι «προδωρικές» οικογένειες είχαν να επιδείξουν κυρίως φιλικές διαθέσεις μεταξύ τους. Προς επίρρωσιν της παραπάνω θέσης, ο Πausανίας αναφέρει κάποια μέλη εκείνων των οίκων και στα τρία βιβλία της ενότητας «Κορινθιακά – Λακωνικά – Μεσσηνιακά».

Στα τέλη της 2ης χιλιετίας π.Χ. υπήρχαν δύο μεγάλα προδωρικά κράτη: Στα ανατολικά των Ατρείδων και στα δυτικά των Νηλειδών. Από τους Ατρείδες, ο Μενέλαος κατείχε την εύφορη κοιλάδα του Ευρώτα και του Έλους και ο Αγαμέμνων τη χερσόνησο του Πάρωνα και «εφτά πόλεις» στα δυτικά του Ταυγέτου, όλες «έγγυς ἄλδς» και όλες γειτονικές «Πύλου ἡμαθόεντος». Στους Νηλειδες ανήκε η Μεσσηνία μαζί με την Τριφυλία (μέχρι τον Αλφειό) και αποτελούσε το δεύτερο σε πληθυσμό και έκταση κράτος ολόκληρης της μυκηναϊκής Ελλάδος.

Ανάμεσα στις δύο επικράτειες των Νηλειδών και των Ατρείδων βρισκόταν η περιοχή του Παμίσου των Φαρών και της Θουρίας και γι' αυτό φαίνεται ότι χαρακτηριζόταν ως Μές(σ)η ή Μεσσήνη (Παπαχατζής). Μία ομάδα των δωριέων με αρχηγό τον Κρεσφόντη κατέλαβαν αυτή τη χώρα (με εξαίρεση την Πύλο). Η άλλη ομάδα των υιών του Αριστοδήμου εγκαταστάθηκε στην περιοχή της Σπάρτης, βορείως των εύφορων πεδιάδων του Ευρώτα, ενώ οι περιοχές των Αμυκλών και του Έλους έμειναν αρχικά στους Αχαιούς. Οι Δωριείς της Σπάρτης επεκτάθηκαν αρχικά προς την Κυνουρία (3,2,2), την αρκαδική Αίγυ (2,5) και την Αργολίδα (2,5). Στα χρόνια του Τηλέκλου (μέσα 8ου αι. π.Χ.) κατέκτησαν τις Αμύκλες και τη Φάρι και τις Γεράνθρες (3,2,6) στα ανατολικά, περιοχές που κατείχαν οι Αχαιοί και λίγο αργότερα την περιοχή του Έλους (2,7) επί των χρόνων του γιου του δολοφονηθέντος Τηλέκλου.

Με τον θάνατο του Τηλέκλου είχε αρχίσει ο (εικοσαετής) Α΄ Μεσσηνιακός πόλεμος (Μεσσηνιακά 5,10 και 13,7) στο ιερό της Αρτέμιδος Λιμνάτιδος (3,2,6 κε, 4,4,2 κε), τον οποίο ο περιηγητής τοποθετεί στις ολυμπιάδες 9,2 – 14,1 (=743-724 π.Χ.). Οι Σπαρτιάτες πείσθηκαν ότι μόνον εάν επετύγχαναν ξερριζωμό του (αδελφού) φύλου από την εύφορη γη της Μεσσήνης (περιοχή που εξ αιτίας του δόλου του Κρεσφόντη είχε

⁵ Βλ. Pausan. Μεσσην. 3,3 κε, Λακ. 1,5, Απολλόδ 2,8,4 κε.

εκείνο ιδιοποιηθεί) θα ήταν εις θέσιν να εξασφαλίσουν την κυριαρχία τους στην ευρύτερη περιοχή και να ευημερήσουν.

Καθώς σε εκείνη την περίοδο εδημιουργείτο η Ιλιάδα (Lesky⁶) διεσώθησαν αρκετά στοιχεία που συνετέλεσαν στο να προσεχθεί ιδιαίτερα η εποχή και να ξεφύγει από τα δεσμά της λήθης, καθώς ο εικοσαετής πόλεμος δεν ήταν ο μοναδικός επεκτατικός πόλεμος, που διεξήγαγαν τα δωρικά φύλα στην ευρύτερη περιοχή.

Ο Απολλόδωρος⁷ ξεκινά την ιστορία του σχετικά με την ίδρυση των Ολυμπιακών Αγώνων με το ταξίδι της επιστροφής του Ηρακλή από την Τροία ([πλέοντος δὲ ἀπὸ Τροίας](#)), κατά το οποίο μετά από μια σύντομη περιπέτεια με τους κατοίκους της Κω και με την παρέμβαση του Δία⁸ και της θεάς Αθηνάς ο πληγωμένος ήρωας τάσσεται με το μέρος των θεών στον νικηφόρο αγώνα τους εναντίον των γιγάντων (Γιγαντομαχία [καὶ μετὰ θεῶν κατεπολέμησε Γίγαντας](#)). Μετά την παρέλευση μικρού χρονικού διαστήματος ο Ηρακλής ξεκίνησε εκστρατεία εναντίον του βασιλιά Αυγείου, συγκεντρώνοντας Αρκαδικό στρατό και εθελοντές από **τους ἀρίστους της Ελλάδος** ([Ἀρκαδικὸν στρατὸν καὶ παραλαβὼν ἑθελοντὰς τῶν ἀπὸ τῆς Ελλάδος ἀριστέων](#)⁹). Ο Αυγείας που έμαθε για την κίνηση αυτή του Ηρακλή και τον επερχόμενο πόλεμο, όρισε στρατηγούς των Ηλείων τον Εύρυτο και τον Κτέατο, ανθρώπους με υπερφυσικές δυνάμεις ([κατέστησεν Ἡλείων στρατηγούς Εὐρυτον καὶ Κτέατον συμφυεῖς, οἱ δυνάμει τοὺς τότε ἀνθρώπους ὑπερέβαλλον](#)), που παρουσίαζαν συγγένεια με το θεό Ποσειδώνα. Ο Ηρακλής σε αυτή την εκστρατεία νόσησε και έκανε σπονδές στους Μολιονίδες, ενώ οι αντίπαλοί του μαθαίνοντας την αδυναμία του επιτέθηκαν εναντίον του στρατεύματος του Ηρακλή και νίκησαν. Τότε ο Ηρακλής αποχώρησε. Μετά όμως την τέλεση των τρίτων Ισθμίων ([αὐθις δὲ τῆς τρίτης ἰσθμιάδος τελουμένης](#)), οι Ηλείοι έστειλαν τους Μολιονίδες για να συμμετέχουν στις θυσίες, ο Ηρακλής ενεδρεύοντας στις Κλεωνές τους σκότωσε. Εκστρατεύων αμέσως εναντίον της Ἡλιδος κυρίευσε την πόλη και αφού σκότωσε τον Αυγεία και τα παιδιά του, διόρισε (επαναφέροντας ως) βασιλιά τον Φυλέα. Τέλος, έθεσε και τους Ολυμπιακούς Αγώνες ([ἔθηκε δὲ καὶ τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα](#)), ίδρυσε βωμό στον Πέλοπα ([Πέλοπος τε βωμὸν ἰδρύσατο](#)) και έχτισε έξι βωμούς για τους δώδεκα ολύμπιους θεούς ([καὶ θεῶν δώδεκα βωμούς ἐξ ἑδείματο.](#))

Με την επαναφορά (διορισμό) του Φυλέα ως βασιλιά, στην ουσία ο Ηρακλής επανέφερε την προηγούμενη τάξη και παράδοση στην περιοχή. Με το γεγονός αυτό, αξίζει

⁶ A. Lesky, *Gesch. D. gr. Lit.* 1958, 45 και F. Kiechle, *Mess. Studien*, 1959, 64

⁷ Apollodorus, 2.7.1 *Library and Epitome* (ed. Sir James George Frazer) <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?doc=Perseus:text:1999.01.0021:book=2:chapter=7:section=2>

⁸ Απολλόδωρος, 2.7.1

⁹ Απολλόδωρος, 2.7.2

να σημειωθεί το παράδοξο αφενός της **ίδρυσης βωμού** στον Πέλοπα ([βωμὸν ἰδρύσατο](#)) και του **κτισίματος ἑξί βωμῶν** για τους δώδεκα Ολύμπιους ([καὶ θεῶν δώδεκα βωμοὺς ἕξ ἑδείματο](#)). Ο ίδιος ο Απολλόδωρος¹⁰ συνεχίζει το ιστορικό της παρέμβασης των Ηρακλειδῶν στην περιοχή αναφέροντας ότι μετά το θάνατο του Ευρυσθέως οι απόγονοι του Ηρακλή εξεστράτευσαν εναντίον της Πελοποννήσου και κατακυριεύσαν όλες τις πόλεις ([ἀπολομένοι δὲ Εὐρυσθέως ἐπὶ Πελοπόννησον ἦλθον οἱ Ἡρακλεῖδαι, καὶ πάσας εἶλον τὰς πόλεις](#)). Με την πάροδο ενός έτους από την επιστροφή τους έπεσε λοιμός σε όλη την Πελοπόννησο και ο χρησμός που δόθηκε έλεγε ότι υπαίτιοι αυτής ήταν οι Ηρακλίδες, οι οποίοι επέστρεψαν στην περιοχή νωρίτερα από ότι έπρεπε! ([καὶ ταύτην γενέσθαι χρησμός διὰ τοὺς Ἡρακλείδας ἑδήλου· πρὸ γὰρ τοῦ δέοντος αὐτοὺς κατελθεῖν](#)). Ως εκ τούτου εκείνοι αποχώρησαν από την Πελοπόννησο και εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλία, στη Στερεά και στην περιοχή του Μαραθώνα.

Σχετικά με το ζήτημα της επανόδου των Ηρακλειδῶν στην περιοχή της Αττικής μετά από την πανούκλα και πέραν του Απολλοδώρου, ο Διόδωρος ο Σικελιώτης δεν αναφέρει τίποτε, αλλά καταγράφει¹¹ ότι, μετά από την ήττα τους και το θάνατο του Ὑλλου στον Ισθμό, αποσύρθηκαν στην περιοχή του Τρικορίνθου (στο βορεινό άκρο του Μαραθώνα,¹²) και έμειναν εκεί για πενήντα έτη. Πριν την αποχώρησή τους ο Τληπόλεμος άθελά του σκότωσε κάποιον Λικύμνιο και με λίγους συντρόφους του αναχώρησε για τη Ρόδο όπου και εγκαταστάθηκε¹³.

Ο Ὑλλος, ακολουθώντας την εντολή του πατέρα του παντρεύτηκε την Ιόλη και επεδίωξε την επάνοδο των Ηρακλειδῶν στην περιοχή. Για το λόγο αυτό ζήτησε χρησμό από το δελφικό θεό και εκείνος του απάντησε ότι θα πρέπει να περιμένουν την τρίτη συγκομιδή ([περιμείναντας τὸν τρίτον καρπὸν κατέρχεσθαι](#)). Εκείνος πιστεύοντας ότι ο τρίτος καρπός σήμαινε την παρέλευση τριετίας, μετά το πέρας της συγκέντρωσε στρατό (του Ηρακλή) και εξεστράτευσεν εναντίον της Πελοποννήσου, επί βασιλείας Τισαμενού. Όταν ανδρώθηκαν οι γιοι του Κλεοδαίου ζήτησαν την επάνοδό τους από τον δελφικό θεό και εκείνος τους έδωσε τον ίδιο χρησμό. Καθώς εκείνοι παραπονέθηκαν για την κακοδαιμονία τους, ο θεός τους απήντησε ότι δεν κατάλαβαν τον χρησμό, αφού με τον τρίτο καρπό δεν εννοούσε την τρίτη συγκομιδή της γης, αλλά τον τρίτο καρπό γενεάς και

¹⁰ Απολλόδωρος, 2.8.2

¹¹ Diod. 4.58.3ff

¹² [Apollod. 2.8.1](#)

¹³ Γι' αυτή την ανθρωποκτονία και την εξορία του Τληπόλεμου βλ. [Ομήρου Ιλ. 2.653-670](#), μαζί με τα σχόλια στο στίχο 662 Walter Leaf, *Commentary on the Iliad (1900)*, στο <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0056&query=commline%3D%23545>; επίσης [Πινδ. Ολυμπ. 7.27\(50\)ff](#) αφιερωμένο στον πύκτη Διαγόρα το Ρόδιο. Επίσης πρβλ. [Στράβ. 14.2.6](#) όπου ο Τληπόλεμος αναδεικνύεται σε οικιστή της Ρόδου και Diod. 4.58.7ff. Σύμφωνα με τον Πίνδαρο, η ανθρωποκτονία δεν προεκλήθη τυχαία, αντιθέτως ήταν ξέσπασμα οργής και συνέβη με τη χρήση ενός κομματιού ξύλου ελιάς.

ότι θα έπρεπε ως στενότητα να κατανοήσουν την δεξιά πλευρά του Ισθμού ([καὶ στενυγρὰν τὴν εὐρυγάστορα, δεξιὰν κατὰ τὸν Ἰσθμὸν ἔχοντι τὴν θάλασσαν](#)).

Σχετικά με την πρώτη απόπειρα εισβολῆς (κατάκτησης) της Πελοποννήσου, πολύτιμες πληροφορίες παρέχει ο Διόδωρος ο Σικελιώτης¹⁴. Η λέξη «εισβολή» σημαίνει εδώ την επιστροφή γιατί αν και ο προπάτορας των Ηρακλειδῶν είχε γεννηθεῖ στη Βοιωτική Θήβα θεωρούσε τις Μυκῆνες και την Τίρυνθα ως πραγματικό βασίλειο των προγόνων του. Η λέξη «[κάθοδος](#)» που χρησιμοποιείται από τον Απολλόδωρο είναι κοινός τόπος στους Ἑλληνες συγγραφείς όταν χρειάζεται να δηλωθεῖ η επιστροφή των εξόριστων από την εξορία¹⁵.

Η τελική επιστροφή των Ηρακλειδῶν στην Πελοπόννησο, από κοινού με τους Δωριεῖς χρονολογείται από τον Θουκυδίδη («[Δωριῆς τε ὀγδοηκοστῶ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον](#)»¹⁶) στο 80ό έτος από την κυρίευση της Τροίας. Σύμφωνα με τον Πausανία («[Ἴλιον πολέμου καὶ Νέστορος ὡς ἐπανῆλθεν οἴκαδε τελευτήσαντος, Δωριέων στόλος καὶ ἡ κάθοδος Ἡρακλειδῶν γενομένη δύο γενεαῖς ὕστερον ἐξέβαλε τοὺς Νηλέως ἀπογόνους ἐκ τῆς Μεσσηνίας](#)»¹⁷), έλαβε χώρα δύο γενεές μετά από εκείνο το γεγονός, το οποίο συμπίπτει με την εκτίμηση του Θουκυδίδη¹⁸.

Η Σπάρτη έπεσεν ελλείψει Σπαρτιατῶν» λέει ο Αριστοτέλης. Όταν όλη η καλλιεργήσιμη γη περιήλθε στα χέρια ολίγων, οι οποίοι διήγον πολυτελή βίον και ταυτόχρονα η εισδοχή ολοένα μεγαλύτερου αριθμού νέων πολιτῶν συνέπεσε με τη μείωση των γηγενῶν (επακόλουθο των συνεχῶν πολέμων)... κατά την εποχή των Περσικῶν Πολέμων υπήρχαν 8.000 περίπου Σπαρτιάτες και έφθασαν τους 1.500 (απογραφή 371π.Χ.)! Ο Αριστοτέλης υπολογίζει ότι κατά την εποχή του (330 π.Χ.) οι Σπαρτιάτες δεν ξεπερνούσαν τους χίλιους. Κατά την άνοδο του βασιλέως Άγιδος Δ' (243 π.Χ.) απέμειναν 700 εκ των οποίων κάτοχοι γαιῶν ήταν μόνον 100! Ο βασιλεύς Άγης επανέφερε το νόμο του Λυκούργου (περί ομοιομόρφου ζωῆς και ισότητος διακιωμάτων) αναγκάζοντας τους

¹⁴ Διόδωρος Σικελιώτης 4.58.1-4

¹⁵ Βλ σχόλια στην αγγλική απόδοση του κειμένου του Απολλοδώρου του *Library and Epitome* (ed. Sir James George Frazer) <http://www.perseus.tufts.edu/>. (The word ([κάθοδος](#)) here employed by [Apollodorus](#) is regularly applied by [Greek](#) writers to the return of exiles from banishment, and in particular to the return of the [Heraclids](#).) Προς επίρρωσιν της παραπάνω θέσεως αναφέρεται πολλαχῶς η λέξη «κάθοδος» [Strab. 8.3.30](#), [Strab. 8.4.1](#), [Strab. 8.5.5](#), [Strab. 8.6.10](#), [Strab. 8.7.1](#), [Strab. 8.8.5](#), [Strab. 9.1.7](#), [Strab. 10.2.6](#), [Strab. 13.1.3](#), [Strab. 14.2.6](#); [Paus. 4.3.3](#); [Paus. 5.6.3](#). Αντίστοιχα απαντῶνται στον Απολλόδωρο για τη δήλωση ομοίων περιπτώσεων, οι τύποι [κατέρχεσθαι](#) που σημαίνει «επιστρέφω από την εξορία» και [κατάγειν](#), «επαναφορά από την εξορία.» (βλέπε [Apollod. 2.7.2-3](#); [Apollod. 2.8.2](#) και [Apollod. 2.8.5](#); [Apollod. 3.10.5](#)).

¹⁶ [Θουκ. 1.12.3](#)

¹⁷ [Πausan. 4.3.3](#)

¹⁸ Ο [Velleius Paterculus](#) i.2.1 Harry Thurston Peck, *Harpers Dictionary of Classical Antiquities* (1898) <http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?doc=Perseus:text:1999.04.0062&query=> συμφωνεί με το Θουκυδίδη ως προς την ημερομηνία και προσθέτει ότι η επιστροφή πραγματοποιήθηκε 120 έτη από την «προαγωγή» του Ηρακλέως στην τάξη της θεότητας.

Σπαρτιάτες να αναδιανείμει τη γη σε 4.500 κλήρους, στη διανομή των οποίων θα λάμβαναν μέρος και οι πολιτογραφούμενοι περίοικοι. Η πράξη του αυτή βρήκε την αντίσταση των γαιοκτημόνων και ο βασιλιάς Άγις πλήρωσε την ιδέα με τη ζωή του. Ο Κλεομένης (235-221) κατήργησε την Εφορία και τη Γερουσία, διέγραψε τα χρέη, αναδιένειμε τη γη και με πολιτογραφήσεις αύξησε τον αριθμό των Σπαρτιατών σε 4.000. Αλλά μετά την ατυχή μάχη της Σελλασίας, ο Αντίγονος ο Μακεδών κατήργησε όλους τους νεωτερισμούς του Κλεομένου και η μοίρα της Σπάρτης στην Ιστορία έληξε.

Οι κοινωνική οργάνωση είναι έργο του νομοθέτη Λυκούργου, ο οποίος όπως και ο Σόλων έλαβε τιμές θεϊκού προσώπου, καταλαμβάνοντας μία θέση στο πάνθεον των ελλήνων νομοθετών'-αναμορφωτών της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Ίδιον της Σπαρτιατικής Πολιτείας η διπλή βασιλεία. Με δύο βασιλικούς οίκους (τους Αγιάδας και τους Ευρυποντίδας με καταγωγή από τους μυθικούς προγόνους τους Ευρυσθένη και Πρόκλου). Ο Αριστοτέλης εξηγεί αυτό το θεσμό με το ότι έθετε περιορισμούς στη βασιλική εξουσία αφού ελαχιστοποιούσε την αντιζηλία που θα προήρχετο μεταξύ των δύο οίκων. Οι Σπαρτιάτες βασιλείς κρατώντας την παράδοση των ομηρικών χρόνων ήταν «αρχηγέται», ανώτεροι αρχηγοί στον πόλεμο, δικαστές και ιερείς. Με την πάροδο του χρόνου όμως η ιθύνουσα θέση παραχωρήθηκε στους Εφόρους και τη Γερουσία. Στον πόλεμο αρχικά είχαν το δικαίωμα να τον κηρύσσουν, προνόμιο που αργότερα περιήλθε στη συνέλευση του λαού. Στη μηνιαία συνέλευση του λαού (Απέλλα) είχαν δικαίωμα συμμετοχής όλοι οι πολίτες άνω των τριάντα και εκτός των άλλων κατά αυτήν γίνετο η εκλογή των Γερόντων, των Εφόρων και των άλλων κρατικών λειτουργών. Ο λαός ψήφισε δια βοής κατά τη συνήθεια των στρατοπέδων¹⁹.

Θα επιχειρήσουμε τώρα μια κατάδειξη της συμβολής της Λακεδαιμόνος γης στη διαμόρφωση των αξιών του ελληνικού πολιτισμού.

«Ο Αγησίλαος συνεβούλευσε τον σοφό Ξενοφόντα να φέρει τα παιδιά του στη Σπάρτη για να ανατραφούν εκεί και να μάθουν το ωραιότερο από όλα τα μαθήματα, το άρχειν και άρχεσθαι²⁰.» Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο θεωρούσε και διέδιδε ότι οι Σπαρτιάτες ήταν περισσότερο ευτυχείς από τους άλλους ανθρώπους.»

Όσο κι αν είναι υπερβολικό αυτό, γεγονός είναι ότι **η γέννηση του πολιτικού ανθρώπου** στην Ελλάδα έχει σπέρμα και της Λακωνικής γης. Η άλλη μεγάλη συμβολή είναι η **αντίληψη της ενιαίας ελληνικής πατρίδας και του ενιαίου Ελληνισμού.**

¹⁹ Θουκυδίδης 1, 37

²⁰ Πλουτ. Ηθικά Αγησιλάου του Μέγα 212B=50-51

Λεωνίδα : «μολών λαβέ»²¹ (225B) όταν οι έφοροι τον ρώτησαν «μήπως έχεις άλλο μυστικό σχέδιο και όχι να κλείσεις τα στενά στους βαρβάρους εκείνος είπε: Φαινομενικώς δια να κλείσω τα στενά, πραγματικώς δε δια να αποθάνω υπέρ των Ελλήνων». «...Όταν ο Αγησίλαος έμαθε ότι σε μάχη που έγινε κοντά στην Κόρινθο από τους Σπαρτιάτες είχαν φονευθεί πολύ λίγοι, ενώ από τους Κορινθίους και τους Αθηναίους και τους συμμάχους τους μεγάλος αριθμός δεν έδειξε ούτε χαρά ούτε αλαζονεία για τη νίκη, «αλλά και πάνυ βαρύ στενάζας «Φευ της Ελλάδος» έφη «η τοσούτους υφ' αυτάς απολώλακεν, όσοις αρκεί τώς βαρβάρως νικάν άπαντας» (δυστυχισμένη Ελλάς, η οποία δια των ιδίων σου χειρών εφόνευσας τόσους στρατιώτας, όσοι ήσαν αρκετοί να νικήσουν τους βαρβάρους όλης της Ασίας)²².

Βεβαίως υπάρχει η ανταλκίδειος ειρήνη. Όμως, ο ίδιος ο Πλούταρχος θεωρεί ότι και η ανταλκίδειος ειρήνη ήταν επονείδιστο έργο εκείνων που επιβουλεύονταν τον Αγησίλαο, θεωρώντας ότι οι επιχειρήσεις του στη Μικρά Ασία τον καθιστούσαν «ενδοξότατον και μέγιστον» και ιδίως του Ανταλκίδα, ο οποίος εκτός των άλλων παρέδωσε στον Τιρίβαζο τις ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας **υπέρ της ελευθερίας** των οποίων είχε πολεμήσει ο ίδιος ο Αγησίλαος²³.

Η **αγάπη στην πατρίδα** είναι επίσης μια άλλη αρετή, όπου η λιποταξία από την υπεράσπισή της προέβλεπε ποινή θανάτου. Όταν ο Ξέρξης έγραψε στο Λεωνίδα *ότι αν δεν επέμεινε να αντιστέκεται χωρίς ελπίδα και πήγαινε με το μέρος του θα τον έκανε μονάρχη όλης της Ελλάδος του απάντησε: εάν εγνώριζες τα πραγματικά αγαθά της ζωής δεν θα φιλοδοξούσες τα αγαθά των άλλων. Όσο για μένα «κρείσσων ο υπέρ της Ελλάδος θάνατος του μοναρχείν των ομοφύλων²⁴»*. Αυτό όμως που εκτιμούμε ότι αποτελεί την κατεξοχήν συμβολή στη **γένεση του πολιτικού ανθρώπου** και του **Ελληνικού Έθνους** είναι το αγωνιστικό ιδεώδες των Λακεδαιμονίων εκπεφρασμένο μέσα από σχεδιασμένες ενέργειες που οδήγησαν στην **επανάδρυση και θεμελίωση των Ολυμπιακών Αγώνων**.

«Για άλλα πολλά και ένδοξα έργα αξίζει να μνημονεύουμε τον Ηρακλή...και όταν τους αγώνες αυτούς άρχισε πρώτος, από αγάπη για την Ελλάδα. Στο παρελθόν άλλωστε όλες οι πόλεις φέρονταν εχθρικά η μία προς την άλλη · όταν εκείνος ανέτρεψε τους τυράννους και κατεδίωξε τους παρανόμους, θέσπισε στο ωραιότερο μέρος της Ελλάδας αγώνες, όπου αθλούνταν τα σώματα, επιδεικνυόταν η μεγαλοδωρία του πλούτου και του πνεύματος, ώστε εξαιτίας όλων τούτων να συγκεντρωνόμαστε στο ίδιο σημείο, άλλα μεν να βλέπουμε άλλα δέ να ακούμε · και θεώρησε την εδώ συγκέντρωση **αρχή της ομονοίας μεταξύ των Ελλήνων...**²⁵»

²¹ 225D

²² Πλουτ. Ηθικά 211F=Αγησιλάου του Μέγα 45

²³ Πλουτ. Ηθικά 213B= Αγησιλάου του Μέγα 60

²⁴ Πλουτ. 225C

²⁵ Λυσία Ολυμπιακός, εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1993

Η συνείδηση που διαμορφώνεται τελικά εμπεριέχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά ώστε να αποτελέσει προϋπόθεση για τη γένεση **πολιτικού ανθρώπου**. Με το σύστημα προτύπων και αξιών καταγεγραμμένο και σμιλεμένο μέσα από την κοινωνική και πολιτική δράση, με την ελευθερία από οιονδήποτε μεταφυσικό φόβο, με την δυνατότητα του άρχειν και άρχεσθαι, το τρισυπόστατο όλον του ανθρώπου (Σώμα, ως φυσική οντότητα, Νους και Συναίσθημα), από προϋπόθεση για καλή λειτουργία γίνεται «τέλος» (με την αριστοτελική έννοια), που θα μορφοποιήσει μέσω Αγωγής και Εκπαίδευσης σε αυτό τον αγώνα για το Ωραίο και το Αληθινό. Το αγωνιστικό ιδεώδες των Λακεδαιμονίων, εκπεφρασμένο μέσα από την ολυμπιακή άμιλλα, που θα παρακολουθήσουμε με ποιόν τρόπο συνεστήθη, έχει σαφώς πολιτική διάσταση, λειτουργώντας ως διαβιούν κίνητρο, μέσω του επιτεύγματος και της δημιουργίας για τη φύση και τη ζωή.

Το 776 π.Χ. (με τη νίκη του Ηλείου Κόροιβου (5,8,6) στο αγώνισμα του δρόμου) κατά τη διατηρούμενη μέχρι τον Πausανία παράδοση σφραγίζεται η ανασύσταση των Ολυμπιακών Αγώνων (5,8,5) από το βασιλιά Ίφιτο των Ηλείων, σύγχρονο του Λυκούργου της Σπάρτης (5,4,5) των αρχαίων αγώνων που η τέλεσή τους είχε διακοπεί. Μαζί με τους αγώνες επανέφερε και την παλαιά εκεχειρία. Με χρησμό που πήρε από τους Δελφούς, με προφανή αιτία τις μεγάλες συμφορές που πάθαινε η Ελλάδα από τον εμφύλιο πόλεμο και από κάποιον λοιμό που είχε ενσκήψει, κατάφερε να πείσει τους Ηλείους να θυσιάσουν στον Ηρακλή, τον οποίον μέχρι πρότινος θεωρούσαν εχθρό τους²⁶.

Ο θεσμός της εκεχειρίας (ιερομηνίας) στην αρχαιότητα παρουσιάζεται ως πράξη ειρήνης, μια ανακωχή από τις εχθροπραξίες, στην προοπτική ενός σημαντικού γεγονότος (αθλητικής ή άλλης ιερής εορτής, κύρια δε επί των Ολυμπίων), που τελούνταν σε κάποιον ιερό τόπο²⁷ και το περιεχόμενό του επικυρώνεται από το θεϊκό στοιχείο, με κυρώσεις αυστηρές στην περίπτωση ηθικής ή νομικής παραβίασεως (ύβρις). Ως μορφή δικαίου η εκεχειρία, με τα σημερινά δεδομένα ξεφεύγει από το πλαίσιο μιας άτυπης-άγραφης συμφωνίας και ισχύει ως τύπος και ουσία διαπολιτειακού δικαίου, καθώς αποτελεί αφενός το θέσμιον-θεσμό που δημιουργήθηκε από νόμους άγραφους και έθιμα και ταυτόχρονα τη λειτουργία μιας πηγής δικαίου μεταξύ ανεξαρτήτων πόλεων-κρατών. Το σημερινό της παράλληλο θα πρέπει να αναζητηθεί στο Διεθνές Δίκαιο των Ηνωμένων Εθνών.

²⁶ Πausαν. Α' 4, 6.

²⁷ Δ. Παναγιωτόπουλος, Δίκαιο των Ολυμπιακών Αγώνων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991. Ως ιεροί τόποι λογίζονται πανελληνίως αποδεκτοί για την ιδιαιτερότητά τους τόποι, με χαρακτηριστικά που έλκουν την καταγωγή τους είτε στην μακράιωνη παράδοση, είτε σε κάποια ισχυοφάνεια, θεοφάνεια και κατόπιν υποδείξεως-χρησιμοδοσίας μαντείου. Έτσι, ο Ισθμός, η Νεμέα, οι Δελφοί κλπ. Παρουσιάζονται ως ιεροί τόποι και σε αυτούς τελούνται αγώνες, για τη διεξαγωγή των οποίων απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εκεχειρία μεταξύ των συμμετεχουσών πόλεων.

Η Σπάρτη θέσπισε κανόνες δικαίου, με τη συνομολόγηση συνθήκης ειρήνης (εκεχειρίας) μεταξύ τριών πόλεων, που αποτέλεσε θεμελιώδη πράξη Διεθνούς Δικαίου²⁸, ανοίγοντας το δρόμο για την ειρήνη και τη διασφάλιση της ουσίας του δικαίου, μια ιεροπραξία και δικαιοπραξία ταυτόχρονα. Η Σπάρτη (με το Λυκούργο), η Πίσα (με τον Κλεοσθένη) και η Ήλιδα (με τον Ίφιτο) υπέγραψαν συνθήκη στα 884 π.Χ.²⁹ εκατό χρόνια περίπου πριν την πρώτη καταγραφή σταδιονίκη στα Ολύμπια, καθιστώντας τους ανωτέρω θεμελιωτές των Ολυμπίων, παρόλο που υπάρχουν αντίθετες απόψεις που υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μεταγενέστερη πλαστογράφηση που εξυπηρετούσε συγκεκριμένα συμφέροντα³⁰. Η περιφημη επιγραφή στο δίσκο του Ιφίτου «*χρόνω δέ ύστερον Ίφιτος...τον αγώνα διέθηκεν εν Ολυμπία, πανήγυρίν τε Ολυμπικήν αύθις εξ αρχής και εκχειρίαν κατεστήσατο*³¹...*περί Λυκούργου...οι μεν γαρ Ιφίτω συνακμάσαι και συνδιαθείναι την ολυμπικήν εκχειρίαν λέγουσιν αυτόν, ων εστι και Αριστοτέλης ο φιλόσοφος*³²» αμφισβητείται ως προς την αυθεντικότητά της κυρίως λόγω της έλλειψης γραφής³³, αλλά η ύπαρξή της μαρτυρείται από τον Πausανία³⁴. Ενώ φαίνεται ότι ο Λυκούργος έλαβε τη νομοθεσία της Σπάρτης ως χρησμό από τους Δελφούς με «ρήτρες» που αποτελούν το αρχαιότερο κείμενο της ελληνικής ιστορίας³⁵ δεν γνωρίζω για ποιο λόγο πρέπει να αμφισβητηθεί η αυθεντικότητά της γραφής στο δίσκο του Ιφίτου με την αιτιολογία της άρνησης ύπαρξης γραπτού δικαίου στα 884 π.Χ. Εάν οι πρώτοι νομοθέτες (Σόλων, Λυκούργος, Χαρώνδας κλπ) παρέδωσαν γραπτούς νόμους, τότε γιατί σε μια εποχή μερικές δεκαετίες παλαιότερα θα πρέπει να παραδεχθούμε την απουσία γραπτού δικαίου; Ωστόσο, αν και αυτή η άποψη είναι αρκετά ισχυρή, λογικοφανής προβάλλει και η ετέρα εξήγηση, περί μεταγενέστερης δηλ. χάραξης των νόμων (ρήτρες) της συμφωνίας της εκχειρίας.

Οι Αγώνες σταδιακά απώλεσαν τον πρώιμο τοπικό τους χαρακτήρα και έγιναν παμπελοποννησιακοί, με δίκαιο που έβρισκε εφαρμογή σε κατά πολύ ευρύτερο πεδίο. Κατά μία άποψη, με την ολυμπιακή εκχειρία το δίδυμο Σπάρτη-Ήλις έθεσαν υπό έλεγχο το Άργος (σύμμαχο των Πισσατών, που πρωτοστατούσαν στη διοργάνωση των τοπικών

²⁸ Δ. Κωνσταντόπουλος, Δημόσιον Διεθνές Δίκαιον, Τόμ. 1, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, (στον Δ. Παναγιωτόπουλο)

²⁹ Βλ. Πολύβιο, Διόδ. Σικελ., Ιούλιο Αφρικανό κλπ. Πρβλ. Forsdyke: Greece before Homer, London Max Parich and co, 1956, p. 115. Βλ. Δ. Παναγιωτόπουλου ό.π. σελ. 31.

³⁰ Βλ. Μουρατίδης, Greek sports games and festivals before the 8th century BC., Διδ. Διατριβή, Ohio State university, 1982, σελ. 168-170.

³¹ Πausανία Ηλειακά Α 5.

³² Πρβλ. Πλουτάρχου Βίοι παράλ. 'Λυκούργος'.

³³ Μουρατίδης ό.π.

³⁴ Πausανία Ηλειακά Α' 20. Πλουτ. Λυκούργος

³⁵ Ι. Τριανταφυλλόπουλος, Ελληνικά Δίκαια Ι, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1978, σελ. 55.

Ολυμπιακών Αγώνων³⁶), στην ουσία δηλ. έγιναν κύριοι μιας περιοχής που εκτεινόταν από τη γη της Αργολίδας μέχρι την κοιλάδα του Ευρώτα και είχε ως κέντρο το ιερό της Ολυμπίας. Φαίνεται ότι οι Σπαρτιάτες αφενός μέσω της στρατιωτικής τους υπεροχής, αφετέρου με την πολιτική και θρησκευτική κυριαρχία - δια της ρήτρας (*Φράρτρα*) - θεμελιώνουν ηγεμονική παρουσία³⁷ στην ευρύτερη περιοχή. Από την άλλη πλευρά υποστηρίζεται ότι η χάραξη στο δίσκο έγινε προκειμένου να τονωθεί η παράδοση³⁸. Σε κάθε περίπτωση, δια της πρώτης αυτής συμφωνίας, την οποία εισήγαγε και προώθησε η Σπάρτη αποκαταστάθηκαν οι σχέσεις των πόλεων στην Πελοπόννησο, διασφαλίστηκε η ειρήνη και τέθηκαν οι βάσεις για ευημερία και περαιτέρω ανάπτυξη του τόπου. Οι πόλεις αισθάνθηκαν πνοή ελευθερίας και αυτάρκειας και οδηγήθηκαν δια αυτής της πράξεως σε σάφρονα ζωή στον ιδιωτικό και κοινωνικο-πολιτικό βίο των ανθρώπων³⁹.

Έτσι, μπορεί να ανατέθηκε η διοργάνωση των Αγώνων επίσημα πλέον στους συμμάχους των Σπαρτιατών, Ηλείους (παρά τις μετέπειτα ταραχές), αλλά διασφαλίστηκαν νέες συνθήκες ζωής και για την υπόλοιπη κοινότητα, με την μετεξέλιξη των Αγώνων σε διαπολιτειακούς, αφού και το αρχικό νομικό και κανονιστικό πλαίσιο έγινε πανελλήνιο και διεθνές. Τέθηκαν οι βάσεις μιας ευγενούς άμιλλας πόλεων σε πανελλήνιο επίπεδο (αθλητές, πολιτιστικό περιεχόμενο, αφιερώματα, σφυρηλάτηση κοινού και εθνικού συναισθήματος, ανταλλαγή βελτίστων πρακτικών στον πολιτιστικό, πολιτικό τομέα, κοινή αντίληψη για το πολιτειακό σύστημα⁴⁰, Ολυμπιακή δικαιοσύνη, θεσμός Ελλανοδικών, ολυμπιακής Βουλής, ουδετερότητα ιερών τόπων κλπ.). Η αρχή αυτή έγινε «*αρχή τοις Έλλησι της προς αλλήλους φιλίας*⁴¹», η ανακωχή των εμπολέμων και ο αγερμός σε κοινό (ανεγνωρισμένο) τόπο έγινε αφορμή διαμόρφωσης πανελληνίας πολιτικής συνείδησης⁴², με τους νεο-εισηγμένους θεσμούς της προξενίας, των κηρύκων, των θεωριών, της διαιτησίας, της διαλλαγής, με βασικά στοιχεία την ευβουλία και την επιείκεια για εφαρμογή των νομίμων.

Η γη της Λακεδαίμονος προσχεδιασμένα ή μη κατάφερε την πραγμάτωση της ειρήνης σε μια εποχή που εμαστίζετο από πολέμους και έριδες δίνοντας μια υπέροχη και ολοκληρωμένη βάση για ειρήνευση και ευζωία στους μεταγενέστερους και δη στον ΟΗΕ, ο οποίος αντί να εκμεταλλευθεί ορθά την έτοιμη και ενδεδεγμένη «σχολή ειρήνης»

³⁶ Η διαμάχη Σπαρτιατών-Ηλείων, με τους Πισσατές και Αργείους για τη διεξαγωγή των ολυμπίων φθάνει μέχρι το 364 π.Χ.

³⁷ Ξενοφ. Ελλ. 7.4.28, Πausαν., 5.4.7, N. Gardiner, "Greek athletic sports and festivals, London 1910, pp. 45 & 59.

³⁸ J. Fontrose, "The Delphic oracle, p. 115.

³⁹ Πλουτ. Λυκ. Α, 6,5.

⁴⁰ Διόδ. Σικελιώτης 14,9.

⁴¹ Λυσία Ολυμπιακός 33, 2, πρβλ. Ισοκράτη Πανηγυρικός.

⁴² W. Durant "Παγκόσμιος Ιστορία του πολιτισμού», εκδ. Κουμουνδουρέας σελ. 224.

των ολυμπίων, την μετέτρεψε σε αάατον εργαλειό εξυπηρέτησης σκοπιμοτήτων και των συμφερόντων της διεθνούς «τάξης».

Βιβλιογραφία

1. Apollodorus, 2.7.1 *Library and Epitome* (ed. Sir James George Frazer) <http://www.perseus.tufts.edu/>
2. L. Bonnard «Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1983.
3. Βιβλιοθήκη Διόδωρου Σικελιώτη
4. W. Durant «Παγκόσμιος Ιστορία του πολιτισμού», εκδ. Κουμουνδουρέας
5. Ισοκράτη Πανηγυρικός.
6. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδ. Αθηνών
7. Δ. Κωνσταντόπουλος, Δημόσιον Διεθνές Δίκαιον, Τόμ. 1, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη, (στον Δ. Παναγιωτόπουλο)
8. A. Lesky, *Gesch. D. gr. Lit.* 1958, 45 και F. Kiechle, *Mess. Studien*, 1959, 64
9. Λυσία Ολυμπιακός, εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1993.
10. Ξενοφόντος Ελληνικά
11. Ομήρου Ιλιάδα
12. Δ. Παναγιωτόπουλος, «Δίκαιο των Ολυμπιακών Αγώνων», εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991.
13. Πausanias «Ελλάδος Περιήγησις», Μεσσηνιακά, Ηλιακά, Λακωνικά, Νικ. Παπαχατζή, Εκδ. Αθηνών
14. *Πλουτ. Ηθικά - Αγησιλάου του Μέγα*, Βίοι παράλληλοι 'Λυκούργος'.
15. Α. Ρ. Ραγκαβής, Τα αρχαία πολιτεύματα στην Ελλάδα, 1888.
16. Μ. Τζάνη, «Το Ιδεολογικό μήνυμα του Ελληνισμού στην Αγωγή του ανθρώπου», εκδ. Γρηγόρη
17. Μ. Τζάνη, «Κοινωνιολογία Παιδείας», εκδ. Γρηγόρη 2004
18. Ι. Τριανταφυλλόπουλος, Ελληνικά Δίκαια Ι, Εκδ. Σάκκουλα , Αθήνα 1978.

SUMMARY

Athens and Sparta: the two big “rivals” of the Greek land, endow and enrich the Greek and human social and political life, as the two educational systems which both (Athens and Sparta) support, create citizens who are able to co-habit in a city and create the presupposition of creation and progress. In this present proposal, falsehood of official history concerned with the image of the land of Sparta and the theory of “Indo-Europeans” is refuted. It is proven that the Doreans were a tribe which was clearly Greek and that their descendance is explained as “ return to homeland”. Their love for their country and their struggle for freedom, the symbol to the birth of the political human in Greece derive from the Spartan land, as well as , in the same way as the perception of the United Greek Country and United Hellenism. However, the thing we estimate comprise the main symbol in the birth of the political human and the Greek Moral is the idea of struggle of the Spartans expressed through planned actions which led to the re-establishment and foundation of the Olympic Games. The Spartan’s political movements made amends for the relationship of the cities in Peloponnesians insuring peace and setting the base for welfare and further development of the whole area the base of courteous competition of the cities through act Greece (with cultural contents, configuration of common and national sentiment, exchange of the best practices in cultural, political field, common perception for the political system, Olympic justice, Hellenodike institution, Olympic parliament, neutrality of sacred places, armistice, e.t.c. the assembly in a common (acknowledged) place has been the cause of configuration of political conscience all over Greece , with the basic elements of prudence and lenience for the application of the legitimate. The Spartan land, whether preplanned or not, managed the fulfillment of peace in an era plagued by wars and dissensions by giving a great and completed base for peacemaking and welfare for the posterity as well as for the U.N.(United Nations) which used the institutions and clauses of the Olympic Law as the chief source of interpolitical law.